

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

ВІТЕР Світлана Анатоліївна

УДК 378.6:63].015.31:33(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ
В АГРОТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті педагогіки Національної академії педагогічних наук України.

Науковий керівник- доктор педагогічних наук, професор **ВАЧЕВСЬКИЙ Мирон Васильович**, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, професор кафедри менеджменту і адміністрування.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор **КОРЕЦЬ Микола Савич**, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, завідувач кафедри загально-технічних дисциплін, директор Інституту гуманітарно-технічної освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент **КОВАЛЬЧУК Юрій Васильович**, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, викладач кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Захист відбудеться 11 вересня 2014 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий 8 серпня 2014 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. Д. Сиротюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Аграрний сектор є ключовим сектором економіки України. Серед найважливіших проблем його розвитку в умовах соціально-економічних перетворень залишається проблема формування ефективної системи забезпечення галузі кадрами, залучення молодих фахівців до роботи на селі. Про це, зокрема, зазначено у Державній цільовій програмі підтримки розвитку українського села на період до 2015 року. У такому аспекті принципово важливого значення набуває економічна освіта, яка має забезпечити підвищення наукового рівня та ефективності господарювання в сільському господарстві.

Нові економічні відносини в аграрному виробництві, його трансформація у світові інтеграційні процеси потребують переходу аграрної економічної освіти на якісно новий рівень. Стратегічні завдання і необхідність інноваційних підходів до підготовки висококваліфікованих кадрів визначаються основними тенденціями модернізації вищої аграрної освіти, задекларованими Законом України «Про вищу освіту», Національною доктриною розвитку освіти України, «Концепцією реформ і розвитку аграрної освіти і науки в Україні» та іншими законодавчими і нормативними документами Міністерства освіти і науки України та Міністерства аграрної політики України.

Очевидно, що реалізація інноваційної стратегії вимагає появи цілком нової генерації економістів-аграріїв, які повинні мати не тільки глибокі економічні знання, але й бути наділені новим економічним мисленням, здатні приймати самостійні компетентні рішення, практично діяти як у стандартних, так і нестандартних ситуаціях. Особливо це стосується середньої ланки працівників – молодших спеціалістів, які за призначенням відрізняються від інших кваліфікаційних рівнів ґрунтовною практичною підготовкою.

Таким чином, на перший план впливає завдання формування базових економічних знань та умінь, первинного досвіду економічної діяльності, професійно значущих якостей особистості, що складають основу формування професійної компетентності фахівця. Проте аналіз сучасної системи підготовки молодших спеціалістів дає зрозуміти, що якість економічної підготовки продовжує відставати від вимог сучасного ринку праці; роботодавці наголошують на дефіциті висококваліфікованих спеціалістів, які характеризуються особистісними якостями, необхідними для розвитку економічних відносин та прийняття ефективних соціально-економічних рішень. Цей фактор викликав необхідність системного аналізу проблеми формування економічної компетентності студентів агротехнічних коледжів.

З огляду на розв'язання даної проблеми актуальними є праці багатьох науковців. На сьогодні чимало праць наукового і прикладного характеру спрямовані на дослідження педагогічних проблем вищої економічної освіти та забезпечення її належної якості. До них слід віднести роботи: Л. І. Бондаревої, М. В. Вачевського, І. А. Кінаш, А. М. Колота, Т. М. Писаренка, Н. В. Ткаченко, В. С. Пономаренка, О. Т. Шпака та ін., у сфері сучасної аграрної освіти: Р. С. Корнева, О. В. Левчук.

Питання економічної підготовки майбутніх фахівців у контексті безперервної освіти розглядають Р. П. Жадан, В. В. Кулішов, О. В. Черняков, О. М. Суміна та ін. Серед сучасних досліджень проблема ступеневої сільськогосподарської освіти стала предметом уваги Т. Д. Іщенка, М. Я. Петрової, О. С. Резунової, П. М. Олійника; аналіз наступності у забезпеченні неперервної економічної освіти знаходимо у працях М. Т. Левочко, М. М. Мавлюшова, О. Т. Шпака, В. І. Тереса. Значний інтерес викликають роботи науковців Ю. В. Ковальчука, М. С. Корця, П. Б. Левіна, М. І. Піддячого, А. І. Романчук, О. М. Романчука, де висвітлюються питання профільного технологічного навчання та профорієнтації сільських школярів.

Різним аспектам підготовки економістів у ВНЗ I-II рівнів акредитації приділяють увагу науковці Р. І. Бужикова, В. П. Крижанівська (обґрунтували особистісно-зорієнтовані технології навчання економістів у коледжах), Л. В. Тандир (розглянула проблему формування економічної культури студентів у промислово-економічному коледжі), Н. В. Уйсімбаєва (розкрила роль науково-дослідної роботи у формуванні професійної компетентності економістів у коледжах) та ін.

Результати аналізу науково-методичної літератури свідчать про те, що є значна кількість фундаментальних теоретичних напрацювань, які розкривають суть і механізми забезпечення компетентної освіти. Зокрема, питання аналізу формування професійної компетентності фахівців економічного профілю, її складових висвітлюють С. А. Арзуханова, Д. К. Афанасова, О. О. Бабаян, Н. М. Болубаш, М. С. Головань, С. А. Горобець, І. В. Демура, Л. М. Дибкова, Н. М. Самарук; теоретико-методологічні основи формування економічної компетентності в освітньому процесі розкривають – В. В. Кулішов, О. С. Падалка, Л. Н. Пономарев, А. Т. Шпак, О. С. Ющенко, І. Г. Яковлева та ін. Проблема розвитку економічної компетентності майбутніх спеціалістів у різних професійних контекстах досліджується в роботах А. Ф. Двірної, Е. А. Жилкіної, А. Ю. Місалова, О. Г. Назарової, К. Ю. Тушко, Л. Н. Фалевич. Проте в цілому питання сутності, змісту та структури економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки не було предметом спеціальних розвідок. Дослідження економічної компетентності у більшості науковців стосуються окремих її аспектів як складової професійної компетентності економістів або у контексті загальноекономічної підготовки фахівців неекономічного профілю.

Проведений аналіз та педагогічна практика дозволили виокремити суперечності між: соціальним замовленням на підготовку компетентних економістів-аграріїв і недостатнім рівнем сформованості економічної компетентності випускників; швидкістю економічних перетворень сучасного аграрного виробництва та існуючими підходами до економічної підготовки студентів; підвищеними вимогами до рівня економічної компетентності молодших спеціалістів і не достатньою розробленістю теоретичних і методичних основ даного процесу. Виявлені суперечності підсилюють актуальність дослідження.

Таким чином, актуальність і недостатнє наукове дослідження зазначеної проблеми у сучасній педагогіці, а також її вагомість у розв'язанні практичних завдань аграрної економічної освіти й зумовили вибір теми дослідження: **«Формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки в агротехнічних коледжах».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в руслі дослідження лабораторії трудової підготовки і політехнічної творчості Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України «Педагогічні умови реалізації змісту технологічного профілю навчання у старшій школі» (державний реєстраційний номер 0109U001307).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 1 від 9.09.2011 р.) та погоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 31.01.2012 р.).

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності моделі формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки в агротехнічних коледжах.

Відповідно до визначеної мети дослідження було поставлено такі **завдання**:

1. Здійснити аналіз забезпечення наступності змісту та координації навчально-виховного процесу загальноосвітніх і вищих навчальних закладів у системі безперервної аграрної економічної освіти як провідного чинника формування компетентних фахівців.

2. Уточнити основні поняття дослідження, визначити зміст і структуру економічної компетентності молодших спеціалістів.

3. Виділити критерії, показники та охарактеризувати рівні сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки.

4. Розробити модель і науково обґрунтувати педагогічні умови та методику формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки.

5. Експериментально перевірити ефективність моделі формування економічної компетентності молодших спеціалістів в агротехнічних коледжах.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка молодших спеціалістів в агротехнічних коледжах.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи і засоби формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки в агротехнічних коледжах.

Методи дослідження: *теоретичні:* вивчення й аналіз психолого-педагогічної та економічної літератури, законодавчої і нормативної документації з питань економічної освіти, навчальних планів і програм, навчально-методичного забезпечення викладання економічних дисциплін у ВНЗ I-II рівня акредитації; синтез, узагальнення, порівняння та моделювання, застосовані для визначення необхідних компонентів моделі формування

економічної компетентності майбутніх фахівців; *емпіричні*: спостереження навчального процесу, анкетування, самооцінювання, бесіда зі студентами і викладачами вищих аграрних навчальних закладів, представниками агропромислових підприємств, педагогічний експеримент з метою визначення сучасного стану економічної підготовки майбутніх фахівців, рівня сформованості економічної компетентності студентів агротехнічних коледжів, для перевірки ефективності обґрунтованих педагогічних умов і запропонованої моделі; *статистичні*: обробка результатів проведеної дослідно-експериментальної роботи, визначення їх значущості і надійності, встановлення кількісних залежностей між процесами і явищами, що досліджуються.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що:

- *вперше* визначено зміст і структуру економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки, а також логіку взаємозв'язку і взаємозалежності між її складовими компонентами (мотиваційно-ціннісним, когнітивно-пізнавальним, діяльнісно-практичним, особистісно-професійним); уточнено зміст економічних компетенцій, освоєння яких визначає рівень економічної компетентності молодших спеціалістів; виділено критерії, показники і рівні сформованості досліджуваної характеристики; розроблено модель і науково обґрунтовано педагогічні умови та методику формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки;

- *удосконалено* методичне забезпечення процесу формування економічної компетентності молодших спеціалістів;

- *дістала подальшого розвитку* ідея використання маркетингового підходу у професійній підготовці фахівців.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що в навчальний процес вищих аграрних навчальних закладів I-II рівня акредитації впроваджено модель формування економічної компетентності молодших спеціалістів, яка може бути використана у практиці роботи викладачів для діагностики, організації і корекції процесу формування економічної компетентності студентів, розроблено методичні матеріали щодо вдосконалення навчального процесу, спрямованого на формування досліджуваної компетентності. Матеріали дослідження використано у підготовці і виданні друком монографії «Формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки в агротехнічних коледжах», яка може слугувати джерелом інформації для науковців, викладачів і студентів вищих навчальних аграрних закладів.

Результати дослідження **впроваджені** в навчально-виховний процес Житомирського агротехнічного коледжу (довідка №51 від 10 квітня 2014 року), ВП НУБіП Немішаївського агротехнічного коледжу (довідка №169 від 30 травня 2014 року), Технікуму землевпорядкування Національного агроекологічного університету (довідка №66 від 15 травня 2014 року), Дрогобицького коледжу статистики (довідка №38 від 23 травня 2014 року),

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка №893 від 26 травня 2013 року).

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження систематично доповідалися та обговорювалися на засіданнях лабораторії трудової підготовки і політехнічної творчості, звітних наукових конференціях співробітників та аспірантів Інституту педагогіки НАПН України (Київ, 2011 – 2014);

оприлюднені у ході науково-практичних і науково-методичних конференцій: *міжнародних*: «Питання сучасної науки і освіти» (Київ, 2012), «Інноваційні технології в освіті» (Ялта, 2012), «Економіка – менеджмент – освіта: проблеми та перспективи взаємодії» (Дрогобич, 2012), «Актуальні проблеми вищої професійної освіти України» (Київ, 2013), «Сучасна наука: тенденції розвитку» (Будапешт, 2013), «Інноваційні технології в освіті» (Ялта, 2013); *всеукраїнських*: «Фундаменталізація змісту освіти як соціально-педагогічна проблема» (Київ, 2012), «Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти» (Кам'янець-Подільський, 2013), «Формування ціннісних орієнтацій старшокласників в умовах профільного навчання» (Київ, 2013);

Публікації. За результатами дисертації опубліковано 20 наукових праць автора (з них – 20 одноосібні), серед яких 1 монографія, 8 наукових статей у наукових фахових виданнях, 1 стаття у міжнародному фаховому виданні, 10 матеріалів конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, висновків, додатків, списку використаних джерел (285 найменувань, з них 14 іноземною мовою). Загальний обсяг роботи – 253 сторінки. Основний зміст дисертації викладено на 173 сторінках. Дисертація містить 21 таблицю на 14 сторінках та 14 рисунків на 7 сторінках і додатки на 30 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи та етапи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дослідження, їх апробацію і впровадження.

У першому розділі **«Теоретичні основи формування економічної компетентності молодших спеціалістів»** проаналізовано необхідність реалізації безперервної аграрної економічної освіти в рамках компетентнісного підходу, забезпечення наступності змісту і перспективності навчання, визначено роль вищих аграрних навчальних закладів I-II рівня акредитації в системі безперервної економічної освіти. На основі опрацьованих матеріалів важливим завданням удосконалення підготовки економістів в умовах агротехнічного коледжу було визначено формування економічної компетентності молодших спеціалістів як базової основи їх професійної підготовки.

У ході опрацювання теоретичних джерел уточнено основні поняття дослідження, визначено зміст і структуру економічної компетентності

молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки; виділено критерії, показники і рівні її сформованості; проаналізовано стан сформованості досліджуваної характеристики в агротехнічних коледжах.

Якість підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах залежить від навчання в середній школі, а вищий навчальний заклад, у свою чергу, здійснює вплив на розвиток середньої школи. Неперервність освіти, про що проголошено у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, стає важливим орієнтиром на шляху вдосконалення педагогічного процесу і набуває особливого значення в контексті формування економічної компетентності майбутніх фахівців.

Аналіз дослідження свідчить, що механізм реалізації неперервності освіти у системі «школа – коледж – університет» не відповідає системному підходу. Говорячи про наступність між загальноосвітніми навчальними закладами та агротехнічними коледжами, відмітимо якісно новий етап удосконалення шкільної економічної підготовки у контексті профілізації навчання. Вагомі резерви для ефективного розв'язання завдань економічної підготовки та позитивного ставлення молоді до праці в сільському господарстві закладені у технологічному профільному навчанні, яке найбільше пов'язане з практичною діяльністю учнів та сприяє їх підготовці до самостійної трудової діяльності. Проте залишається чимало нерозв'язаних проблем, зокрема сільських шкіл, які визначають недостатню якість базової економічної підготовки учнів до оволодіння економічними спеціальностями в агротехнічних коледжах.

Встановлення наступності між агротехнічними коледжами та аграрними університетами також потребує ліквідації прогалів, які в результаті дослідження виявлено у змісті освіти, зокрема як кількісної відповідності економічних дисциплін, так і змістового їх наповнення. В цілому, розв'язання проблеми забезпечення наступності та координації навчально-виховної діяльності структурних ланок у системі безперервної аграрної економічної освіти потребують спеціального дослідження.

Сутність поняття «економічна компетентність молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки» визначено у дисертації на основі узагальнення основних дефініцій («компетенція», «компетентність», «професійна компетентність»), аналізу взаємозв'язків між цими поняттями і змістом економічної підготовки молодших спеціалістів. У дослідженні ми виходили з того, що компетенція – це задана вимога, норма освітньої підготовки, тобто суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, особистісних якостей, які необхідні для виконання певних функціонально пов'язаних завдань, а компетентність – реалізаційні здатності особистості, що описують результат підготовки.

Тому *економічну компетентність молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки* розуміємо як базову, інтегровану характеристику фахівця, яка визначає ступінь володіння необхідними компетенціями, що відтворюється у здатності особистості мобілізувати набуті базові економічні знання, вміння, первинний досвід практичної діяльності для ефективного виконання

економічних функцій на виробництві чи у сфері послуг відповідно до фахового спрямування.

На основі аналізу наукових досліджень визначено структуру економічної компетентності молодших спеціалістів, яка включає мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-практичний, особистісно-професійний компоненти. Мотиваційно-ціннісний охоплює мотиви оволодіння фахом, пізнавальні мотиви, ціннісні орієнтації, що виступають стимулом до безперервної самоосвіти і визначають рівень усвідомленості цінності знань для розвитку своєї особистості, самостійного вибору власної стратегії економічної діяльності в нових умовах праці, критичного та інноваційного прогнозування результатів діяльності. Когнітивно-пізнавальний компонент передбачає засвоєння знань фахової термінології, фактів, концепцій, принципів і теорій економіки, на основі яких формується розвиненість економічного мислення; визначається необхідністю накопичення системних базових знань і міжпредметних зв'язків, що є теоретичною і методичною основою ефективної економічної діяльності фахівця. Діяльнісно-практичний компонент характеризується вмінням використовувати базові економічні знання і передбачає первинний досвід економічної діяльності. Особистісно-професійний компонент – це наявність необхідних для здійснення фахової економічної діяльності особистісних і професійно значущих якостей.

Економічна компетентність формується у процесі освоєння певних економічних компетенцій, змістове наповнення яких визначається функціями фахівця економічного профілю. Згідно з чинною освітньо-кваліфікаційною характеристикою підготовки молодших спеціалістів до таких функцій належать: аналітична, планова, організаційна, облікова статистична, контрольна, інформаційна. Відповідно, до економічних компетенцій належать: *аналітичні компетенції* як сукупність знань, умінь, навичок здійснення за допомогою наявних засобів інформаційних технологій пошуку, аналізу, відбору, обробки та передачі необхідної інформації і моделювання процесів. Зокрема, вміння здійснювати пошук обліково-економічної інформації і використовувати для цього різні інформаційні джерела; знання нормативно-правової бази, облікової політики даної галузі; *розрахунково-економічні компетенції* – це сукупність знань, умінь, навичок розробки, обґрунтування й прогнозування економічних показників, що характеризують діяльність суб'єктів господарювання, представлення результатів роботи відповідно до прийнятих в організації стандартів; *планово-організаційні компетенції* – це сукупність знань, умінь і навичок здійснення участі у вирішенні виробничих економічних ситуацій: розробка заходів щодо забезпечення режиму економії, виявлення резервів і більш раціонального використання усіх видів ресурсів, попередження збитків і непродуктивних витрат; вміння заповнювати первинні документи і форми фінансових звітів.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з даної проблеми (С. А. Арзуханова, Д. К. Афанасова, О. О. Бабаян, Н. М. Болюбаш, Н. К. Боярчук, М. С. Головань, Т. Ю. Фурман та ін.) в ході експериментальної роботи виділено критерії економічної компетентності молодших спеціалістів з

відповідними показниками: мотиваційно-ціннісний (ставлення до обраної професії, прагнення і здатність до самоосвіти), когнітивно-пізнавальний (рівень засвоєння базових економічних знань, розвиненість сучасного економічного мислення), діяльнісно-практичний (рівень засвоєння базових економічних умінь і навичок, рівень володіння інформаційними технологіями, наявність досвіду економічної діяльності), особистісно-професійний (рівень прояву професійно-значущих якостей на основі самооцінки). Згідно аналізу наукових підходів до характеристики рівнів сформованості виділено три рівні сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів: низький, середній, високий.

На констатувальному етапі експерименту проводилось діагностування реального стану сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів в агротехнічних коледжах на основі спеціально розроблених анкет за кожним показником виділених критеріїв. Результати експерименту показали недостатній рівень сформованості визначених компонентів економічної компетентності. Зокрема, ведучими мотивами до оволодіння фахом економіста-аграрія виявилися зовнішні мотиви (престижність професії, високий зарібок, кар'єрний ріст тощо), якими керувалися 71,4% студентів; у 15,4% опитуваних переважає мотив соціальної значущості праці і лише для 13,4% респондентів велике значення має творча самореалізація. Це говорить про те, що відношення студентів до отримання вищої економічної аграрної освіти є більш прагматичним, а професія стає лише інструментом для досягнення економічних цілей.

В ході констатації рівня теоретичних знань з'ясувалося: високого рівня сформованості базових економічних знань досягли 16,5% опитуваних, 46,1% – середнього рівня, 37,4% – низького рівня. Разом з цим, лише 13,2% студентів показали високий рівень розвитку економічного мислення, середній і низький рівень мають наближені результати, а саме 43,8% і 43% відповідно. За отриманими результатами вхідного контролю практичних умінь і навичок встановлено, що 17,4% усіх студентів справились із практичними завданнями на високому рівні, 43,6% – на середньому, 39% – на низькому. Про рівень продуктивності самостійної роботи свідчать такі показники: стійке прагнення і вміння організувати самостійну діяльність визначили 24,2% респондентів, 59,5% – вказали на відсутність бажання працювати самостійно, 16,3% зауважують на недостатні навички ефективної самоосвіти та потребують допомоги.

Чинниками низького рівня сформованості досліджуваних показників виступають: недостатня увага до формування позитивної мотивації оволодіння фахом аграрія, переважання об'єктно-суб'єктних відносин, не систематизоване впровадження в освітній процес інтерактивних форм і методів навчання, слабке стимулювання пізнавальної активності і самостійності студентів, нераціональне використання вмінь студентів в галузі інтернет-технологій в якості інструмента для розв'язання навчальних завдань, слабка інтеграція навчальних закладів і виробничої сфери.

Отже, представлені результати аналізу засвідчили невідповідність пред'явлених на сьогодні суспільством вимог до підготовки майбутніх економістів аграрної сфери, що підтвердило необхідність вдосконалення процесу формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки.

У другому розділі «**Педагогічне забезпечення процесу формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки**» нами описано модель, науково обґрунтовано педагогічні умови та методiku формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки. В ході дослідження розроблено модель формування економічної компетентності молодших спеціалістів (рис. 1), яка є схематичним окресленням й теоретичним обґрунтуванням комплексу взаємопов'язаних елементів та етапів навчального процесу, що спрямований на формування у майбутніх фахівців економічної компетентності.

Цільовий блок моделі включає мету, основою визначення якої виступає соціальне замовлення на підготовку компетентних економістів, а також конкретизовані відповідно до мети завдання навчального процесу. Концептуально-змістовий блок представлений єдністю структурних компонентів, наукових підходів і принципів формування економічної компетентності. Організаційно-технологічний блок відображає форми, методи і засоби навчання, спрямовані на вдосконалення процесу формування економічної компетентності молодших спеціалістів на основі визначених педагогічних умов. Діагностико-результативний блок передбачає оцінювання і аналіз результатів процесу формування економічної компетентності молодших спеціалістів, а також, за необхідності, корекцію як окремих компонентів моделі, так і умов її успішного функціонування.

Педагогічні умови формування економічної компетентності молодших спеціалістів визначено як цілеспрямовано створене середовище, в якому представлена єдність дидактичних, технологічних і психологічних факторів, що забезпечують досягнення достатнього рівня сформованості виокремлених компонентів економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі їх фахової підготовки.

Створення першої педагогічної умови – закріплення мотиваційних установок до оволодіння фахом економіста-аграрія – було продиктовано необхідністю стимулюючого впливу на мотиваційну сферу майбутніх фахівців агропромислового виробництва. Очевидно, що на розвиток інтересу студентів до обраного фаху чинять наразі вплив загальні негативні тенденції мотивації зайнятості і праці в сільському господарстві. Тому в процесі реалізації експериментальної методики взята за основу спрямованість мотиваційного впливу, що базується на двох типах мотивації: мотивація, пов'язана з мотивами, що перебувають поза межами навчальної діяльності (життєві перспективи, громадянські мотиви); мотивація, закладена в самому процесі навчальної діяльності (процес набуття знань, вмінь, навичок, прагнення до набуття нового).

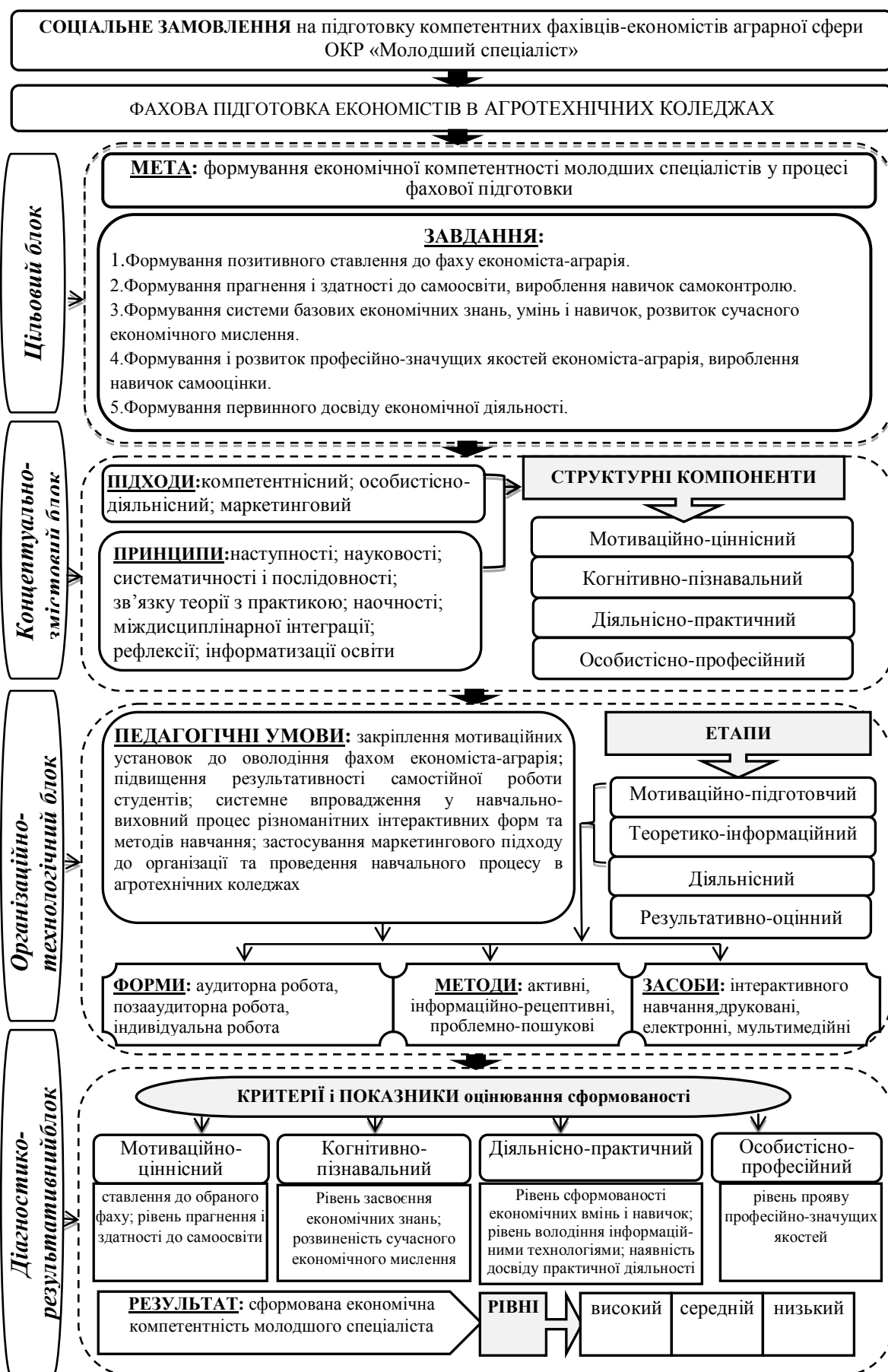

Рис. 2.2. Модель формування економічної компетентності молодших спеціалістів в процесі фахової підготовки

Другою педагогічною умовою визначено підвищення результативності самостійної роботи студентів, яка набуває цілковито нового значення на сучасному етапі розвитку вищої школи. Аналіз результатів дослідження виявив суперечність між прагненням студентів до самоосвіти і невмінням втілити це у свою практичну діяльність, що дало підстави усвідомлювати недостатню увагу до чіткої організації, дидактичного забезпечення і належного контролю й оцінювання результатів самостійної позааудиторної роботи студентів.

Важливою умовою формування економічної компетентності молодших спеціалістів визначено системне впровадження у навчально-виховний процес різноманітних інтерактивних методів і форм навчання. Реалізація даної умови спрямована на формування у студентів пізнавального інтересу до навчання, готовності до самоосвіти, розвитку професійно важливих якостей, зокрема таких як аналітичне, логічне і прогностичне мислення.

Змістом реалізації педагогічної умови застосування маркетингового підходу до організації і проведення навчального процесу в агротехнічних коледжах визначено необхідність узгодженої роботи навчальних закладів і роботодавців у процесі підготовки фахівців, зокрема залучення представників підприємств до процесу навчання на всіх його етапах з метою посилення практичної спрямованості.

У ході дослідження розроблено методику формування економічної компетентності молодших спеціалістів, яка передбачала широке застосування інноваційних, зокрема інтерактивних форм, методів і прийомів навчання, серед яких: мотиваційний тренінг, лекції з упровадженням інтерактивних методів навчання і використанням мультимедійних засобів, семінар-дослідження, створення студентами презентацій на професійно орієнтовану тематику, практичне заняття-майстер-клас. Запропоновано методичні вказівки щодо організації та дидактичного забезпечення самостійної позааудиторної роботи студентів, ведення термінологічного словника ключових економічних понять на міждисциплінарній основі за кластерною структурою.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності моделі формування економічної компетентності молодших спеціалістів в агротехнічних коледжах»** викладено організацію експериментальної роботи щодо формування у молодших спеціалістів економічної компетентності та здійснено аналіз її результатів.

З метою підтвердження або спростування ефективності моделі на основі визначених педагогічних умов та відповідної методики формування економічної компетентності майбутніх економістів було проведено формувальний експеримент. В експерименті взяли участь 215 студентів спеціальності «Економіка підприємства». До складу експериментальних груп увійшло 110, до складу контрольних – 105 студентів. Студенти експериментальної і контрольної груп суттєво не відрізнялись за рівнем сформованості окремих показників економічної компетентності, що дало змогу забезпечити однорідність складу груп на початку експерименту.

За умовами експерименту студенти контрольних груп навчалися в умовах традиційного навчально-виховного процесу, для студентів експериментальних груп передбачалась реалізація авторської методики на заняттях в межах навчальної дисципліни «Економіка підприємства» та шляхом залучення їх до гурткової роботи.

Діагностування рівнів сформованості економічної компетентності студентів після формуального експерименту було здійснено на основі тих же методик, які використовувались для вхідної діагностики, а також циклу контрольних завдань (метод «встановлення відповідностей», «асоціативний куц», «брейн-ринг», розв'язання кросвордів, бліцопитування, вправи «продовжити речення», «я так думаю») сформованих у ході проведення запропонованих інтерактивних форм навчання.

На основі узагальнення результатів експериментального дослідження (табл. 1) з'ясовано, що кількість студентів з високим рівнем сформованості економічної компетентності в контрольних групах збільшилася на 2,2%, в експериментальних – на 17,3%. У той же час кількість студентів, що мають низький рівень в контрольних групах зменшилася не суттєво (на 1,9%), в експериментальних групах цей показник зменшився на 11,8 %.

Таблиця 1

**Результати сформованості економічної компетентності
молодших спеціалістів**

Рівень	До початку експерименту				Після завершення експерименту			
	Контрольна група		Експериментальна група		Контрольна група		Експериментальна група	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Високий	27	25,7	28	25,4	29	27,6	47	42,7
Середній	52	49,5	55	50,0	52	49,5	49	44,5
Низький	26	24,8	27	24,6	24	22,9	14	12,8
Усього	105	100	110	100	105	100	110	100

У цілому, наявність позитивної динаміки спостерігаємо по всіх критеріях досліджуваної компетентності, проте у студентів експериментальної групи ці зміни виявилися більш істотними порівняно з контрольною групою. Динаміка змін рівнів сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів до та після експерименту відображена на рис. 2.

Статистичний аналіз (за критерієм χ^2) емпіричних даних дав змогу зробити висновок, що при достовірній імовірності допустимої помилки 0,05 отримані результати мають статистично значущі відмінності.

Ефективність формування економічної компетентності залежить від напрямку і щільності взаємозв'язків між її окремими компонентами. Для того, щоб визначити взаємовплив компонентів було проведено кореляційний аналіз. За допомогою лінійного коефіцієнта кореляції К. Пірсона з'ясовано, що існують

суттєві взаємозв'язки між усіма критеріями економічної компетентності. Однак, найбільший вплив простежується між розвитком позитивної мотивації та формуванням професійно важливих якостей ($r= 0,832$); якістю здійснених мотиваційних заходів і рівнем формування знань і пізнавальних процесів ($r= 0,761$); формуванням професійно значущих якостей та результатом набутих вмінь і навичок ($r= 0,709$), засвоєних знань ($r= 0,686$). Проведений аналіз підтвердив інтегральну роль особистісно-професійного критерію, від актуалізації якого залежить актуалізація інших критеріїв.

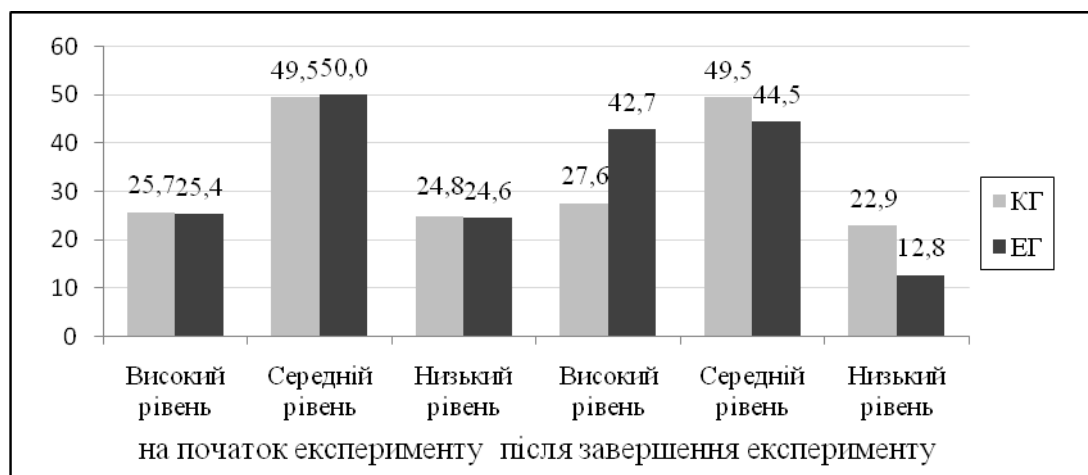

Рис. 2. Динаміка змін рівнів сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів

Таким чином, результати педагогічного експерименту є підтвердженням ефективності розробленої моделі формування економічної компетентності молодших спеціалістів і визначають доцільність її впровадження у практику фахової підготовки майбутніх економістів в агротехнічних коледжах.

ВИСНОВКИ

Проведене теоретико-експериментальне дослідження проблеми формування економічної компетентності молодших спеціалістів дозволило зробити наступні узагальнюючі висновки:

1. У процесі дослідження визначено невідповідність рівня економічної підготовки випускників вищих аграрних навчальних закладів у сучасних умовах інноваційних економічних перетворень всезростаючим вимогам роботодавців до фахової підготовки економістів-аграріїв. Удосконалення процесу формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі їх фахової підготовки набуває особливого значення, оскільки значна частина випускників коледжів освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» виконують на виробництві чисто економічні функції. Установлено також, що проблема формування економічної компетентності майбутніх фахівців пов'язана із реалізацією наступності змісту освіти та ефективної координації

діяльності всіх ланок системи безперервної аграрної економічної освіти, яка на сьогодні немає цілісного, системного підходу.

Аналіз педагогічної теорії і практики дає підстави вважати, що підвищення ефективності формування економічної компетентності в агротехнічних коледжах можливе за умови ефективної реалізації профільного навчання в старшій школі. При цьому вагомі резерви для ефективного розв'язання завдань економічної підготовки та позитивного ставлення молоді до праці в сільському господарстві закладені у технологічному напрямі, який найбільше пов'язаний з практичною діяльністю учнів та сприяє їх підготовці до самостійної трудової діяльності.

2. Уточнено базові поняття дослідження: «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність», «економічна компетентність». З'ясовано, що економічну компетентність фахівця найчастіше розглядають як складову його професійної компетентності, яка відображає володіння системою економічних знань, умінь, навичок, професійними якостями, притаманними майбутній професії.

Економічну компетентність молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки розуміємо як базову інтегровану характеристику фахівця, яка визначає ступінь володіння необхідними компетенціями, що відтворюється у здатності особистості мобілізувати набуті базові економічні знання, вміння, первинний досвід для ефективного виконання економічних функцій на виробництві чи у сфері послуг відповідно до фахового спрямування.

Визначено структуру економічної компетентності і склад її компонентів (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, діяльнісно-практичного, особистісно-професійного), а також логіку взаємозв'язку і взаємозалежності між ними, що свідчить про системний і цілісний характер досліджуваної характеристики.

Відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики молодших спеціалістів, посадової інструкції економіста, інформації наукових праць виокремлено економічні компетенції, освоєння яких визначає рівень економічної компетентності: аналітичні (пошук, аналіз, відбір, обробка, інтерпретація та передача необхідної економічної інформації і моделювання процесів), розрахунково-економічні (розробка, обґрунтування та прогнозування економічних показників, що характеризують діяльність суб'єктів господарювання, представлення результатів роботи відповідно до прийнятих в організації стандартів), планово-організаційні (вирішення виробничих економічних ситуацій: розробка заходів щодо забезпечення режиму економії, виявлення резервів і більш раціонального використання всіх видів ресурсів, попередження збитків і непродуктивних витрат; здійснення контролю за ходом виконання планових завдань).

3. У ході експериментальної роботи виділено критерії і показники сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки: мотиваційно-ціннісний (ставлення до обраної професії, прагнення і здатність до самоосвіти), когнітивно-пізнавальний (рівень засвоєння базових економічних знань, розвиненість сучасного економічного

мислення), діяльнісно-практичний (рівень володіння базовими економічними вміннями і навичками, рівень володіння інформаційними технологіями, наявність первинного досвіду економічної діяльності), особистісно-професійний (рівень прояву професійно-значущих якостей). Виділено три рівні сформованості економічної компетентності студентів: низький, середній, високий.

За результатами констатувального експерименту виявлено недостатній рівень сформованості економічної компетентності студентів агротехнічних коледжів, що пов'язано з низьким рівнем мотивації до оволодіння фахом аграрія; домінуванням репродуктивних форм навчання економічних дисциплін, яке визначає низький рівень активізації самостійної пізнавальної діяльності студентів; неефективним поєднанням теорії і практики.

4. Розроблено модель формування економічної компетентності молодших спеціалістів, у структуру якої включено такі основні блоки: цільовий, що відображає соціальне замовлення на підготовку компетентного фахівця, охоплює мету і конкретизовані відповідно до неї завдання; концептуально-змістовий, який визначається метою і завданнями та представлений єдністю структурних компонентів, наукових підходів і принципів, що є основою при визначенні змісту формування економічної компетентності; організаційно-технологічний, який розкриває форми, методи, прийоми і засоби навчання, спрямовані на удосконалення процесу формування економічної компетентності молодших спеціалістів; діагностико-результативний, який містить результати впровадження моделі у педагогічну практику.

Науково обґрунтовано педагогічні умови, які забезпечують ефективність формування економічної компетентності молодших спеціалістів: закріплення мотиваційних установок до оволодіння фахом економіста-аграрника; підвищення результативності самостійної роботи студентів; системне впровадження у навчально-виховний процес інтерактивних методів і форм організації навчання; застосування маркетингового підходу до організації і проведення навчального процесу в агротехнічних коледжах.

5. Доведено, що впровадження моделі формування економічної компетентності молодших спеціалістів у практику агротехнічних коледжів з урахуванням визначених педагогічних умов та запропонованої методики дало змогу досягти відчутних позитивних змін рівня сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів в експериментальній групі порівняно з динамікою показників у контрольній групі.

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання досліджуваної проблеми, а лише відображає основні аспекти роботи, які є перспективним науковим напрямом її подальшого вивчення, зокрема у напрямі розширення педагогічних засобів формування економічної компетентності, адаптації та модернізації навчальних програм відповідно до вимог роботодавців на економічно компетентного конкурентоздатного фахівця. Спеціального дослідження потребує проблема розвитку економічної компетентності фахівців-аграріїв у системі безперервної економічної освіти.

**СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ
ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:**

Монографія

1. Вітер С. А. Формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки в агротехнічних коледжах [монографія] / С. А. Вітер. – Дрогобич. : «Коло», 2014. – 220 с.

Статті у наукових фахових виданнях

2. Вітер С. А. Забезпечення наступності змісту економічної освіти в умовах її сучасної модернізації [Текст] / С. А. Вітер // Молодь і ринок. – 2012. – №1 (84). – С. 166–169.

3. Вітер С. А. Вимоги до майбутніх фахівців економічного профілю та якості їх професійної підготовки в умовах сьогодення [Текст] / С. А. Вітер // Молодь і ринок. – 2012. – №4 (87). – С. 149–154.

4. Вітер С. А. Зміст і структура економічної компетентності молодших спеціалістів у контексті фахової підготовки [Текст] / С. А. Вітер // Молодь і ринок. – 2013. – №11 (94). – С. 130–134.

5. Вітер С. А. Підходи до формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки [Текст] / С. А. Вітер // Вісник Житомирського педагогічного університету ім. Франка. – 2013. – №67. – С. 118–122.

6. Вітер С. А. Критерії, показники та рівні сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів [Електронний ресурс] / С. А. Вітер // Теорія та методика управління освітою. – 2013. – №10. – Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/docs/10/2.pdf>.

7. Вітер С. А. Стан сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів в агротехнічних коледжах [Текст] / С. А. Вітер // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – №4 (30). – С. 182–190.

8. Вітер С. А. Модель формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки [Текст] / С. А. Вітер // Збірник наукових праць «Педагогічна освіта : теорія і практика». – 2013. – Вип.14. – С. 219–224.

9. Вітер С. А. Експериментальна перевірка ефективності моделі формування економічної компетентності молодших спеціалістів [Текст] / С. А. Вітер // Молодь і ринок. – 2014. – №1(108). – С. 135–141.

Стаття у науковому фаховому міжнародному виданні

10. Вітер С. А. Методичні аспекти формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки в агротехнічних коледжах [Текст] / С. А. Вітер // Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology. – Budapest, 2013, Vol.7. – pp. 36–41.

Матеріали науково-практичних конференцій

11. Вітер С. А. Важливість компетентнісного підходу в системі підготовки молодших спеціалістів [Текст] / С. А. Вітер // Питання сучасної науки і освіти : тези VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (12-14 лип.

2012 р., Київ). – К. : ТОВ «ТК Меганом», 2012. – С. 1–3.

12. Вітер С. А. Когнітивно-пізнавальний аспект формування економічної компетентності молодших спеціалістів / С. А. Вітер // Дидактика : теорія і практика : зб. наук. праць за матеріалами всеукр. наук.-практ. конф. [«Фундаменталізація змісту освіти як соціально-педагогічна проблема»] (Київ, 29 листоп. 2012 р.). – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – С. 205–208.

13. Вітер С. А. Формування комплексу професійно-економічних компетенцій як альтернативна необхідність змін у визначенні результатів освіти [Текст] / С. А. Вітер // Інноваційні технології в освіті : матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. конф. (27-29 верес. 2012 р., Ялта). – Ялта : РВВ КГУ, 2012. – С. 62–64.

14. Вітер С. А. Фахова підготовка майбутніх економістів-аграріїв : мотиваційний аспект і його значення [Текст] / С. А. Вітер // Економіка – менеджмент – освіта : проблеми та перспективи взаємодії : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конф. (4-6 жовт. 2012 р., Дрогобич). – Дрогобич: ДДПУ ім. Івана Франка, 2012. – С. 280–283.

15. Вітер С. А. Економічне мислення як складова економічної компетентності молодших спеціалістів [Текст] / С. А. Вітер // Актуальні проблеми вищої професійної освіти України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 21-22 березня 2013 р. / За заг. ред. І.В. Лузік, О.М. Акмалдінової. – К. : НАУ, 2013. – С. 24–25.

16. Вітер С. А. Педагогічні умови формування економічної компетентності молодих спеціалістів в агротехнічних коледжах [Текст] / С. А. Вітер // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв в навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць за матеріалами ІХ всеукр. наук.-метод. конф., 27-28 березня 2013 р. / під заг. ред. І.М. Бендери, С.Б. Слободяна. – Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2013. – С. 315–320.

17. Вітер С. А. Формування економічної компетентності молодших спеціалістів у системі аграрної економічної освіти [Текст] / С. А. Вітер // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2012 рік : наук. вид. – К. : Інститут педагогіки, 2013. – С. 305–306.

18. Вітер С. А. Удосконалення практичного навчання як основа підготовки компетентних фахівців [Текст] / С. А. Вітер // Инновационные технологии в образовании : материалы X Междунар. науч.-практ. конф. (26-27 сент. 2013 г., Ялта). – Симферополь-Ялта, 2013. – С. 39–41.

19. Вітер С. А. Підвищення мотивації студентів до оволодіння фахом економіста-аграрія засобами мотиваційного тренінгу [Електронний ресурс] / С. А. Вітер // Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою : досвід, проблеми, перспективи : матеріали Міжнар. наук.-метод. інтернет-конф. (Вінниця, 8-10 жовт. 2013 р.). – Доступ до матеріалів : <https://docs.google.com/file/d/0B23xOM6EvX0gWnhWSm5>

DRkhXUW8/edit?pli=1

20. Вітер С. А. Практичне заняття майстер-клас як засіб формування економічної компетентності молодших спеціалістів [Текст] / С. А. Вітер // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2013 рік. – К. : Інститут педагогіки, 2014. – С. 304–305.

АНОТАЦІЇ

Вітер С. А. Формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки в агротехнічних коледжах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2014.

Дисертація присвячена дослідженню проблеми формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки в агротехнічних коледжах. Уточнено основні поняття дослідження, визначено сутність поняття «економічна компетентність молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки», обґрунтовано зміст і структуру досліджуваної компетентності, виділено критерії, показники та рівні її сформованості. Розроблено модель та науково обґрунтовано педагогічні умови і методику формування економічної компетентності молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки, створено відповідне навчально-методичне забезпечення. Здійснено перевірку ефективності моделі формування економічної компетентності молодших спеціалістів в агротехнічних коледжах.

Ключові слова: економічна компетентність, фахова підготовка, молодші спеціалісти, економісти-аграрії, модель, педагогічні умови.

Вітер С. А. Формирование экономической компетентности младших специалистов в процессе профессиональной подготовки в агротехнических колледжах. – На правах рукописи

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования – Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова. – Киев, 2014.

В диссертации исследуется проблема формирования экономической компетентности младших специалистов в процессе профессиональной подготовки. В работе отмечено, что для Украины, где аграрный сектор является ключевым сектором экономики, одной из приоритетных задач является подготовка компетентных, мотивированных к сельскохозяйственному труду, специалистов; раскрыта необходимость реализации непрерывного аграрного экономического образования.

Определена сущность понятия «экономическая компетентность младших специалистов в процессе профессиональной подготовки» как базовая, интегрированная характеристика специалиста, которая определяет степень владения необходимыми компетенциями, воспроизводимые в способности

личности мобилизовать полученные базовые экономические знания, умения, первичный опыт для эффективного выполнения экономических функций на производстве или в сфере услуг в соответствии с профессиональным направлением.

Обосновано содержание и структуру исследуемой компетентности, которая содержит мотивационно-ценностный, когнитивно-познавательный, деятельностно-практический, личностно-профессиональный компоненты. Уточнено экономические компетенции, усвоение которых будет способствовать формированию экономической компетентности (аналитические, расчетно-экономические, планово-организационные); содержательное их наполнение определяют функции специалиста экономического профиля образовательно-квалификационного уровня «младший специалист». Выделены критерии (мотивационно-ценностный, когнитивно-познавательный, деятельностно-практический, личностно-профессиональный), показатели и уровни сформированности (высокий, средний, низкий) экономической компетентности.

Предложена модель, обоснованы педагогические условия и методика формирования экономической компетентности младших специалистов в агротехнических колледжах. Основными ее блоками являются целевой (цель и задачи профессиональной подготовки младших специалистов), концептуально-содержательный (научные подходы и принципы, структурные компоненты экономической компетентности), организационно-технологический (педагогические условия, этапы и методика формирования экономической компетентности), диагностико-результативный (диагностика и результат формирования экономической компетентности). Установлено и доказано, что эффективное функционирование модели осуществляется с помощью таких педагогических условий: закрепление мотивационных установок к овладению специальности экономиста-агрария, повышение результативности самостоятельной работы студентов; системное внедрение в учебно-воспитательный процесс интерактивных методов и форм организации обучения, применение маркетингового подхода к организации и проведению учебного процесса в агротехнических колледжах.

В процессе формирующего эксперимента определены оптимальные способы сочетания различных форм, методов и средств обучения с целью эффективного формирования исследуемой характеристики.

На основе обобщения результатов экспериментального исследования сделан вывод о том, что изменение численности студентов с высоким уровнем сформированности компонентов экономической компетентности оказалась более существенной по сравнению с контрольной группой. В целом результаты педагогического эксперимента являются доказательством эффективности разработанной модели формирования экономической компетентности младших специалистов, целесообразности ее внедрения в практику профессиональной подготовки в агротехнических колледжах и подтвердили гипотезу исследования.

Ключевые слова: экономическая компетентность, профессиональная подготовка, младшие специалисты, будущие экономисты - аграрии, модель, педагогические условия.

Viter S.A. Forming economic competence of junior specialists during their professional training in agricultural colleges. – On rights for a manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies. Speciality 13.00.04. – The theory and methodology of professional education – National Pedagogical university named M.P. Dragomanova. – Kyiv, 2014.

The dissertation investigates the problem of the formation of economic competence of junior specialists during their professional training. The essence of the concept of "economic competence of junior specialists during their professional training" is determined, the content and structure of the competence are substantiated, the criteria, indicators and the level of its formation are identified. The pedagogical conditions are determined and the model of forming of economic competence of junior specialists in agricultural colleges is proposed. Methods of forming economic competence of junior specialists based on the competence, personality and activity and marketing approaches are improved. The optimal ways of combining different forms, methods and tools for effective learning formation of the investigated competence are defined.

Keywords: economic competence, professional training, junior specialists, economists of agriculture, model, pedagogical conditions.